

Cuprins

Mantaua	5
<i>Note</i>	60
Nasul.....	61
<i>Note</i>	106
Însemnările unui nebun.....	109
<i>Note</i>	149

N.V. Gogol, *Sobranie socineii v semî tomah*, Izdatel'stvo Hudojestvennaia Literatura, Moskva, 1976-1979

© 2012 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Vasili Perov (1834-1882), *Pe calea ferată*, 1868

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:
GOGOL', NIKOLAJ VASIL'EVIČ

Mantaua • Nasul • Însemnările unui nebun / N.V. Gogol; trad. și note de Emil Iordache. – Iași: Polirom, 2012

ISBN print 978-973-46-2402-7

ISBN ePub 978-973-46-2567-3

ISBN PDF 978-973-46-2568-0

I. Iordache, Emil (trad.)

821.161.1-32=135.1

Printed in ROMANIA

GOGOL ^{N.V.}

Mantaua • Nasul •
Însemnările unui nebun

Traducere din limba rusă
și note de Emil Iordache

POLIROM
2012

După cum se vede, maiorul se decisese să-l ia cu lingușelile.

— Desigur, l-aș putea publica, nu-i mare lucru, spuse slujbașul. Numai că nu văd cine știe ce folos pentru dumneavoastră. Dacă doriți, adresați-vă cuiva priceput într-ale scrisului, puneți-l să prezinte cazul ca pe-o operă rarisimă a naturii și să publice articolul în *Severnaia pcela* (zicînd așa, mai trase o dată tabac pe nas), spre folosul tineretului (aici se șterse la nas) sau, pur și simplu, ca pe-o curiozitate publică.

Asesorul de colegiu era disperat de-a binelea. Își coborî ochii spre partea de jos a unei gazete, unde erau anunțate spectacolele. Fața lui se și pregătea să zîmbească, descoperind numele unei actrițe drăguțe, iar mîna pipăi buzunarul ca să controleze dacă dispune de o bancnotă albastră, pentru că ofițerii superiori, după părerea lui Kovaliov, trebuie să aibă loc în fotoliile sălii de spectacole. Dar gîndul la nas strică totul!

Pînă și funcționarul părea mișcat de situația dificilă în care se afla Kovaliov. Dorind să-i îndulcească măcar cît de cît amărăciunea, găsi cu cale să-și exprime compătimirea prin cîteva cuvinte:

— Zău că-mi pare foarte rău de situația anecdotică în care ați ajuns. Nu doriți o

priză de tabac? E un bun remediu împotriva durerilor de cap și a proastei dispoziții. Chiar și la hemoroizi face bine.

Spunînd aceste cuvinte, funcționarul îi întinse lui Kovaliov tabachera, deschizînd cu destulă îndemînare capacul, pe care era pictată o doamnă cu pălărie.

Gestul acesta, cît se poate de nevinovat, îl scoase din sărite pe Kovaliov.

— Nu pricep cum vă lasă inima să glumiți, spuse el cu năduf. Nu vedeți că-mi lipsește tocmai cu ce obișnuiește omul să tragă tabac? Ducă-se naibii tabacul dumneavoastră! Să nu-l văd în ochi, și asta nu pentru că-i „Berezinski”. Nici dacă ar fi „Rapé” nu m-aș uita la el!

Aruncînd aceste vorbe, ieși din agenția de publicitate, profund mîhnit, și se duse întins la comisarul de poliție, care era mare amator de zahăr. Acasă la acesta, antreul, care servea și de sufragerie, era ticsit cu căpățîni de zahăr, aduse de negustori în semn de prietenie. Tocmai atunci bucătăreasa îi trăgea comisarului cizmele din picioare; sabia și tot echipamentul lui militar zăceau de-acum pașnic prin unghere, iar tricornul amenințător încăpuse pe mîinile băiețelului lui de trei ani. După o zi de fapte viteze și războinice, comisarul se pregătea să se înfrupte din dulceața păcii.

Kovaliov intră tocmai în clipa următoare momentului în care comisarul se întinsese, căscase și spusese: „Tii, ce bine o să dorm vreo două ceasuri!”. De aceea, se poate presupune că sosirea asesorului de colegiu era total inoportună. Cred că n-ar fi fost primit prea călduros nici dacă ar fi adus câteva funturi de ceai sau niscaiva stofă. Comisarul era un mare protector al tuturor artelor și manufacturilor, dar punea mai presus de orice bancnotele emise de stat: „Așa lucru mai zic și eu, spunea el de obicei, nu există nimic pe lume mai bun decât banul: nu cere de mîncare, nu ocupă mult loc, încapă în buzunar și, dacă-l scapi, nu se sparge”.

Comisarul îl primi destul de rece pe Kovaliov și spuse că, după masa de prînz, nu-i timpul potrivit pentru o anchetă, că însăși natura a lăsat ca omul, după ce s-a săturat, să se odihnească un pic (de unde asesorul de colegiu putea vedea că bravului comisar nu-i erau necunoscute aforismele înțelepților antici), că unui om de treabă nu-i rupe nimeni nasul și că sînt pe lume mulți maiori, de toate soiurile, care n-au nici izmenele în bună stare și umblă prin tot felul de locuri rău-famate.

Cum s-ar zice, l-a lovit tocmai unde-l durea mai tare! Trebuie să remarcăm că maiorul Kovaliov era foarte supărăcios.

Putea ierta tot ce se spunea despre el ca persoană, dar nu scuza nici cea mai mică aluzie la adresa rangului sau a gradului său. Era chiar de părere că în piesele de teatru puteau fi admise replicile privitoare la ofițerii inferiori, dar că cei superiori nu trebuiau în nici un caz atacați. Atitudinea comisarului îl făcu să se simtă atât de penibil, încît scutură din cap și spuse, cu sentimentul propriei demnități, desfăcîndu-și un pic brațele: „Recunosc că după asemenea observații jignitoare nu mai am nimic de adăugat“. Apoi ieși.

Ajunse acasă de-abia mai ținîndu-se pe picioare de oboseală. Era pe înserate. După aceste căutări nereușite, apartamentul i se păru trist și extrem de respingător. Intrînd în vestibul, îl văzu pe Ivan, lacheul lui, întins pe spate pe murea canapea de piele, scuipînd în tavan și nimerind cu destulă precizie în același loc. Alîta indiferență din partea unui om îl făcu să turbeze. Îl pocni cu pălăria peste frunte, spunîndu-i: „Porcule, numai de prostii te ții!“.

Ivan sări ca ars și se repezi să-i ia pelerina.

Intrînd în camera lui, obosit și trist, maiorul se prăbuși în fotoliu și, după cîteva oftaturi, spuse:

— Doamne-Dumnezeule! De ce mă năpăstuiеști? Mai bine-aș fi rămas fără o mînă sau un picior. Ar fi fost rău și fără urechi, dar, oricum, mai suportabil. Însă fără nas, omul e dracu' mai știe ce: nici tu pasăre, nici tu cetățean, n-ai decît să-l apuci de undeva și să-l arunci pe fereastră. Și măcar dacă mi l-aș fi pierdut la război sau într-un duel, măcar dacă eu însumi aș fi fost vinovat. Dar așa, a dispărut din senin, aiurea, fără să mă aleg cu o para chioară!... Dar nu, nu se poate, nu se poate nicidecum, adăugă el, după ce se mai gîndi puțin. E imposibil ca nasul să fi dispărut. Cred că visez sau mi se năzare. Poate că, din greșeală, în loc de apă, am băut din votca cu care mă dau pe față după bărbierit. Prostul de Ivan n-o fi pus-o la locul ei, și eu pesemne am băut din ea!

Ca să se convingă că nu-i beat, maiorul se pișcă atît de tare, încît slobozi un țipăt. Durerea îl convinse cu desăvîrșire că acționează și trăiește aieva. Se apropie încet-șor de oglindă cu speranța că, poate, nasul se va arăta la locul lui dintotdeauna, dar în aceeași clipă sări îndărăt, zicînd:

— Ce mutră caraghioasă!

Într-adevăr, era ceva de neînțeles. Dacă ar fi dispărut un nasture, o lingură de argint, un ceasornic sau orice altceva de

felul acesta... Dar să dispară nasul, și încă din propriul lui apartament!... Cîntărind toate circumstanțele, maiorul Kovaliov ajunsese la concluzia că versiunea cea mai aproape de adevăr trebuie s-o indice drept principală vinovată pe Podtocina, o soție de ofițer care ținea morțiș ca maiorul să se însoare cu fiica ei. Lui nu-i displăcea să se țină scai de fată, dar evita pasul decisiv. Cînd soția de ofițer i-a spus de-a dreptul că vrea să-și mărite fata cu el, Kovaliov a bătut încetișor în retragere, cu complimentele sale, motivînd că este încă tînăr, că trebuie să mai facă măcar cinci ani de slujbă, ca să aibă exact patruzeci și doi de ani. Și de aceea ofițereasa, din răzbunare, s-a hotărît să-l sluțească, tocmind pentru asta niște babe-vrăjitoare, căci nu se putea nicidecum presupune că nasul i-ar fi fost tăiat: nimeni nu intrase în camera lui, bărbierul Ivan Iakovlevici îl răsese miercuri și, în decursul întregii zile de miercuri, ca și joi, nasul îi fusese intact, ceea ce el ținea minte foarte bine. De altfel, ar fi trebuit să simtă că-l doare ceva, iar rana nu s-ar fi putut vindeca atît de repede și n-ar fi fost neledă ca o clătită. Prin minte îi mișunau fel de fel de planuri: s-o dea pe ofițereasă în judecată, așa cum scrie la lege, sau să se ducă personal la ea și s-o prindă cu cioara